

Belgeler Işığında
AKSARAY- MELİK MAHMÛD GAZİ HANGÂHI VEYA
"DARPHANE" DİYE BİLİNEREN YAPININ TARİHLENDİRİLMESİ

Şeyh Hâmid Mahallesi, Güzel Baba Sokak'ta, Bâbâ Yusûf Hakiki Külliyesi yanındadır. Kaynaklarda **Melik Mahmûd Gazi Hangâhı** ve **Darphane**¹, halk arasında **Darphane** ismiyle bilinir (Res.1) .

Yapı bugün toprak seviyesinin üç metre kadar altındadır. Zemin seviyesi ikinci kat düzeyindedir. Kuzeyindeki girişi ve kuzeybatı yönündeki odası iki katlıdır (Res.2). Ortadaki ana mekanın üzeri kubbeyle örtülüdür. Geçişleri çökertmeli pandantiflerle sağlanan ve yüksek bir kasnak üzerine oturan kubbesi yıkıktır (Res.3). Ana mekanın kuzeybatı köşesinde ikinci kata çıkışı sağlayan bir merdiven yer alır. Merdiven 1972 yıllarında sağlam iken günümüzde yıkıktır (Şek.1-2) (Res.3).

1895 yıllarında Aksaray'ı ziyaret eden **F. Sarre** ve eseri bizden önce gören **İ. H.Konyalı**'nın ifadesinden², hangâhın dışının ve içinin çok gösterişli ve süslü olduğu anlaşılmaktadır: Süslemeler aynalı çapraz tonoz örtülü giriş eyvanında toplanmıştır. Eyvanın üzeri beş geometrik panoya bölünmüş, firuze renkli çini ve sırsız tuğlalarla, her biri farklı geometrik desenlerle bezenmiştir³. 1972-1992 yıllarında kısmen sağlam gördüğümüz süslemeler, 1993 yılında dehlizin sarhoşlar tarafından sığınak şeklinde kullanılması ve ateş yakılması sonucu isle kaplanmıştır⁴ (Res.4) (Şek.1) .

Yapının kitabesi yoktur. Kimilerine göre **hangâh**, kimilerine göre de **darphane** olarak yapılmıştır. Kaynaklarda, XIII. yüzyılın ilk yarısına ve XV. yüzyıla tarihlenmektedir⁵.

¹ Hamzakadı, " Aksaray'daki Tarihi Yerler", *Hasan Dağı Gazetesi*, 1966, s.28'de "Danışmendoğulları'ndan Yağıbasan Bey'in oğlu Muzaffereddin Melik Mahmûd Gazi tarafından inşa ettirildiğini" söyler. İ. H. Konyalı, *Aksaray Tarihi*, İst. 1974, C. I, s. 983-987, 994-997, 1400-1402'de "bu yapının darphane olduğunu, Melik Mahmûd Gazi Hangâhı'nın, darphanenin yakınında bulunan Baba Yusuf Hakiki Külliyesi arkasında yapıldığını, arkasında da bir sıbyan mektebi bulunduğunu, burada, Selçuklu Sultanı II. Süleyman Şah, Ertanaoğulları'ndan Gıyas-üd-din Mehmed, İlhanlı Hükümdarı Gazan Mahmud ve Hüdabende Mehmed, Karamanoğulları'ndan Mehmed ve İbrahim Bey adına paralar kesildiğini" iddia eder.

² F. Sarre, *Reise in Kleinasien*, Berlin, 1896, s. 94-95. İ. H. Konyalı, *a.g.e.*, C. I, s. 983-987.

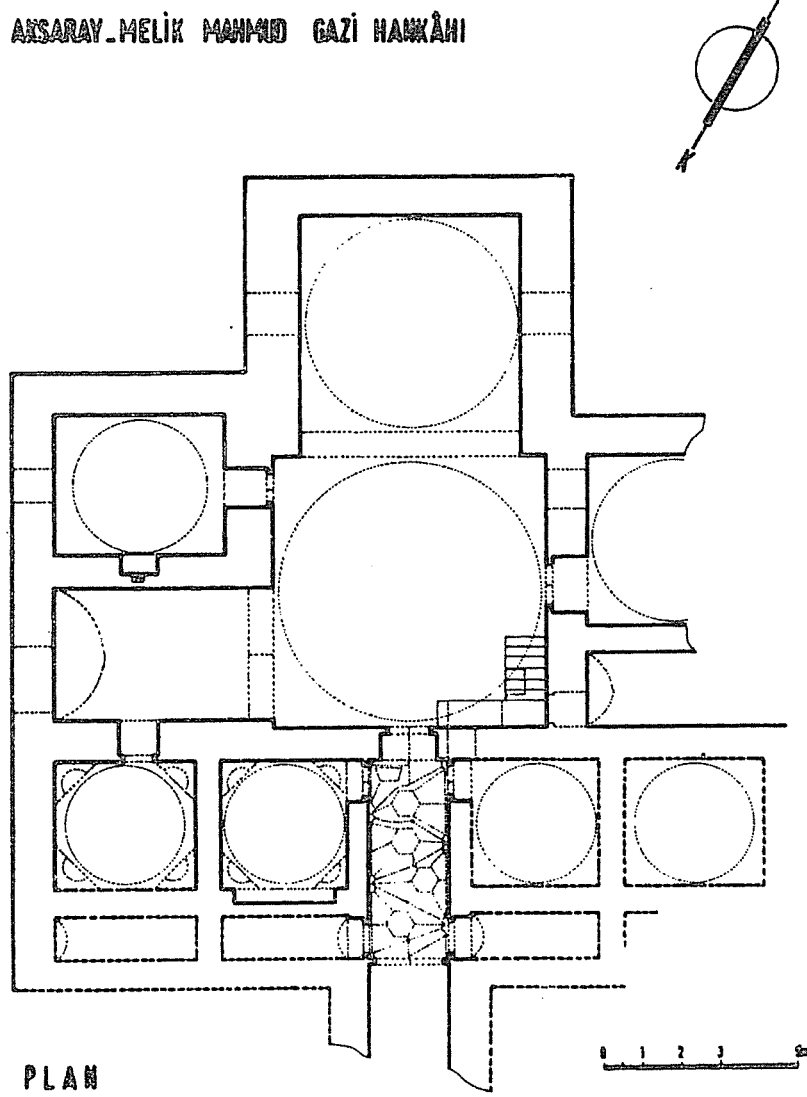
³ İ. H. Konyalı, *a.g.e.*, C. I. s.987'de "dehlizin tonoz kubbesindeki beş yuvarlak madalyonu domates, mavi ve yeşil renkli çiniler süslüyor" diye yazarsa da, madalyonlar yuvarlak değildir ve firuze dışında renk yoktur. Domates dediği renk de sırsız tuğlanın rengi olmalıdır.

⁴ M.Meinecke, *Fayencedekorationen Seldschukischer Sakralbauten in Kleinasien*, Teil II, Tübingen, 1976, s. 22'de " tonoz üzerinde yine beş süsleme panosu bulunduğunu, süslemelerin iki tür bezemeye sahip olduğunu söyler ve bunu A B A B A şeklinde bir sembolle " açıklar. Ancak süslemeler farklı bezemeye sahiptir.

⁵ O.Özcan, *Aksaray Selçuklu Eserleri*, A.Ü. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Basılmamış Lisans Tezi, Ankara, 1970, s.20'de H.598 (M.1261) yılında yapıldığını, İ. H. Konyalı, *a.g.e.*, C. I, s. 987' de II. Süleyman Şah zamanında (H.601 - 1204) yapılmış

Bekir Deniz

AKSARAY MELİK MAHMUD GAZİ HANGÂHI

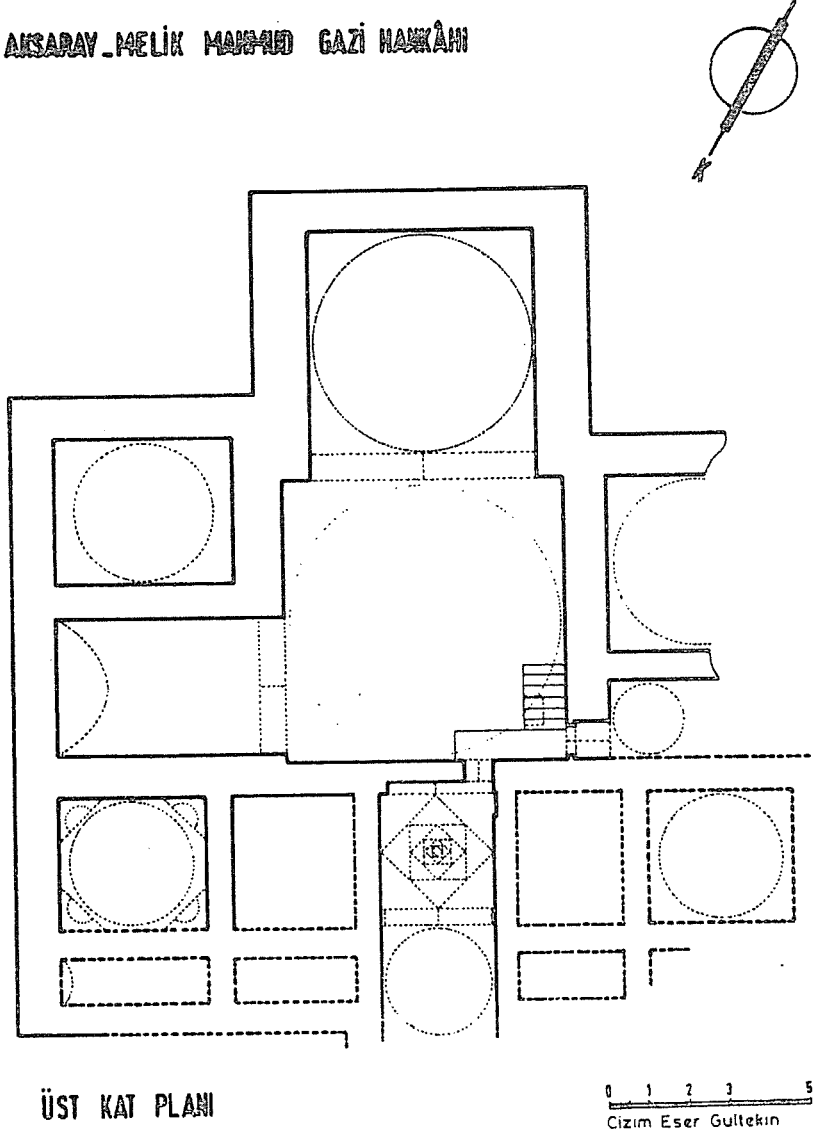

Şek. 1- Aksaray - Melik Mahmud Gazi Hangâhı, Zemin kat planı.
(Rölöve ve çizim R. Eser Gültekin 1992.)

olabileceğini belirtir. Ş. Yetkin, *Anadolu'da Türk Çini Sanatının Gelişimi*, İstanbul, 1972, s. 43' de giriş dehlizindeki çinilerin teknik ve süsleme özelliklerine dayanarak, "erken bir tarihlendirmeyi mümkün kıldığını", G. Öney, *Türk Çini Sanatı, Turkish Tile Art*, İstanbul, 1976, s.21- 22'de yine çini süslemelerine dayanarak "XIII. yy.ın başlarında yapıldığını", Ö. Bakırer, *Selçuklu Öncesi ve Selçuklu Dönemi Anadolu Mimarisinde Tuğla Kullanımı*, C. I, Ankara, 1981, s. 358' de "tuğla örgüleri açısından XIII. yy.ın ilk yarısına ait olabileceğini" söyler. A. Tükel Yavuz, *Anadolu Selçuklu Mimarisinde Tonoz ve Kemer*, Ankara, 1983, s. 531' de de XIII. yy. ın ilk yarısına ait olduğunu yazar. M. Meinecke, a.g.e., s. 20 -23' de "XV. yüzyıl başlarında yapıldığını" söyler. G. Schneider, *Pflanzliche Bauornamente Der Seldschuken in Kleinasien*, Wiesbaden, 1989, s.263' ve N. Çetintürk, *Aksaray (Niğde) ve Çevresindeki Türk Eserleri*, A. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İslam Sanatları ve Mimarisi Bilim Dalı, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara, 1986, s.86'da Meinecke'nin görüşünü savunur.

Aksaray- Melik Mahmûd Gazi Hangâhı Veya "Darphane" Diye Bilinen Yapının
Tarihlendirilmesi

AKSARAY MELİK MAHMÛD GAZİ HANGÂHI

ÜST KAT PLANI

0 1 2 3 5m.
Cizim Eser Gültekin

Şek. 2- Aksaray - Melik Mahmud Gazi Hangâhı, birinci kat planı.
(Rölöve ve çizim R. Eser Gültekin 1992.)

Esere adını veren **Melik Mahmûd Gazî** Danışmendli hükümdarlarından **Nizâmeddin Yağıbasan'** in oğludur. Asıl adı **Muzafferîddîn Melik Mahmûd Gâzi'** dir. Selçuklular devrinde uç Türkmenlerinin başında iken, kardeşi **Zahireddîn İli** ve **Bedreddin Yusûf** ile birlikte **Gıyaseddin Keyhüsrev'**in hizmetine girmiş, adı geçen sultanın ikinci kez tahta çıkmasında yardım etmişlerdir. **Gıyaseddin Keyhüsrev** (1204 - 1211) ve **I. İzzeddin Keykavus** (1211 - 1219) devirlerinde görevlerde bulunan **Melik Mahmûd** 1210 yıllarında Aksaray emirliği yapmıştır⁶.

⁶ I. H. Konyalı, *Aksaray Tarihi*, C.I ,s. 1402. M. Hamzakadı, *a.g.e.*,s. 28.

1994 yılı kazı çalışmalarında⁷ yapının doğu yönünde mermer bir kitabe parçası bulduk. Yazıları okunamayacak derecede siliktir. Okunuşu şöyledir (Res. 5) :

١ - لمباركة الامير الا

٢ - الدين.....

٣ - في تاريخ سنة اربع عشر و سبعمائه

1- .. (e)l - mübareketü'l - emir el - e

2-eddin

3-fi tarih sene erbaa aşere ve sebamiye

Türkçesi:

1-(bu) mübarek yapı emir ...

2-el din (ile biten bir isim)

3- ... 714 (M. 1314-15) senesinde yazıldı.

Kitabelerde Mübareketü'l ibaresi genellikle türbe veya tekke türü bir yapıda kullanılmaktadır. Bu da eserin tekke olduğunu doğrulamaktadır. Ancak, inşa mı, onarım kitabesi mi ? belli değildir.

Bugün Baba Yusuf Hakiki Türbesi'nin avlusunda ve bahçesinde, yapıya ait olduğu belirtilen⁸ iki mermer levha vardır:Duvardaki bir hadistir. Avludaki ise Mü'min Sûresi'nin 16.âyeti'dir. Kitabenin yazılışı ve Türkçesi şöyledir (Res.6)⁹:

١ - لمن الملك اليوم لله الواحد القهار

٢ - تاريخ في شعبان معظم سنة ١٠٨٥

Türkçesi :

1 - Bugün (kıyamet günü) mülk kimindir ?

2 - Bir olan, kahhar olan Allah'ındır. 1085 (M. 1674) yılının şa'ban ayında.

Kaynaklar ve vakıf kayıtlarına göre yapı XIV. yy.dan itibaren Somuncu Baba diye tanınan Şeyh Hamid-î Veli ve çocukları tarafından da hangâh (zaviye-tekke) olarak kullanılmış¹⁰, vakıfları da oğlu Bâbâ Yusûf Hakikî ve o soydan gelenler

⁷ 1993 yılından bu yana, Aksaray Müzesi başkanlığında, bilimsel danışmanlığında yapının kazısını yapıyoruz.B.Deniz., "Aksaray-Melik Mahmud Gazî Hangâhı (Darphane) Kazısı", *Aksaray ve Cemaleddin-i Aksarayî Sempozyumu*, 22-24 Ekim 1993, İst. 1994, s.154-179. B.Deniz., "Aksaray-Melik Mahmud Gazî Hangâhı (Darphane) Kazısı-1993 (Önrapor)", *Vakıflar Dergisi*, C.XXV, Ankara, 1995, s. 147-164.

⁸ Bkz. İ. H. Konyalı, a.g.e.,C.I, s. 894.

⁹ E. N. Çetintürk, a.g.e.,s. 82-96'da eseri tanıtır, fakat kitabeden bahsetmez.. Kitabeye sayın Prof. Dr. Hakkı Önkal ve Prof. Dr. Ali Yardım ve yapıyı birlikte gördüğümüz Doç. Dr. Mikail Bayram tarafından yerinde okunmuştur. Yardımlarından dolayı teşekkür ederim.

¹⁰ İ. H. Konyalı, a.g.e.,C.I. s.2707-2710. A. Akgündüz, *Arşiv Belgeleri Işığında Somuncu Baba Şeyh Hamid-î Veli ve Nesebi Alîsi*, İst.1992, s.141.

*Aksaray- Melik Mahmûd Gazi Hangâhı Veya "Darphane" Diye Bilinen Yapının
Tarihlendirilmesi*

tarafından, 1925 yıllarına kadar yönetilmiştir¹¹.

Kaynaklardaki **Melik Mahmûd Gâzî Hangâhı** ile ilgili vakfiyelerin dışında, bugüne kadar yayımlanmamış iki vakıf kaydı daha vardır¹²: **II. Bayezid** dönemine ait, M.1483 tarihli ilk vakıf kaydının Türkçe yazılışı ve okunuşu şöyledir (Belge:1):

Vakf-ı hânekâh-ı **Melik Mahmûd Gâzî** der nefsi Aksara der tasarruf-ı **Evhâdüddin bin Hazret-i Şeyh Bâbâ Yusûf**.

1 - Karye-i Gazıcık tâbi-i Aksara Sâhib'in Dârüzziyâfe'sinden mülhak olmuş hâsıl-ı öşr maa örfiyye 1017

2 - Karye-i Tuvak tâbi-i Aksara Sâhib'in Dârüzziyâfesi'nden mülhak olmuş hâsıl-ı öşr maa örfiyye 979

3 - An mezraa-i Danişmendlü maa tevâbihâ tabi-i Aksara 3 erbağ (rub) galle müd 120

4 - Zemin nezd-i hânekâh birreyi'l-nehreyn kıta galle 10 keylçe 25

5 - Zemin-i bağ-ı Keremşah kıta galle müd 50 cihet-i imâmet-i mescid-i Melik Mahmûd el-mezbûr

6 - Zemin nezd-i bağ-ı Keremşah kıta Şeyh Bâbâ Yusûf kendü satun alup vakfetmiş galle müd 50

7 - Zemin Kızılcaköy argında kıta müd 20

Yekûn 2240.

Bu bilgiye göre M.1483 yılında, Melik Mahmûd Gâzî Hangâhı'nın vakıfları Hangâhı'na verilen, Sahip Ata'nın Konya'daki Darüzziyâfesi'nden (misafirhane) mülhak olmuş, Aksaray'a bağlı **Gazıcık Köyü** (Kazıcık Tol) ile **Tuvak Köyü** (Mevcut değildir. Ancak, Gazıcık Tol yakınında aynı isimli bir höyük vardır.), Aksaray'a bağlı Danişmendli Mezrası'ndan (yeri belli değil) alınan 120 müd (kile) hububatın 1/4'ü, hangâhın yakınındaki nehrin iki kolu arasında kalan tarladan elde edilen 10 kile hububat, Melik Mahmud Gazi Hangâhı Mescidi'nin imamlarına verilmek üzere, yılda 50 kile ürün veren, **Keremşah Bağı** diye bilinen tarla, yine Keremşah Bağı'nda bulunan ve Bâbâ Yusûf tarafından satın alınıp Melik Mahmûd Gazi Hangâhı vakfına bağışlanan, yılda 50 kile ürün veren bir tarla, **Kızılcaköy Argı**'ndaki (kızıllık) yılda 20 kile hububat veren tarla bulunmaktadır. Bu vakıflardan elde edilen yıllık gelir 2240 akçedir.

Şeyh Hâmid-i Veli XIV.yy.da yaşamış ünlü velilerdendir. *Ebu Hâmid-i Veli*, *Hâmîdettin-i Aksarayî*, *Ekmekçi Koca* ve *Somuncu Baba* adlarıyla da tanınır. Kayseri'de doğduğu, Aksaray'da yaşadığı ve öldüğü kabul edilir. Hacı Bayram Veli, Molla Fenari, Emir Sultan, Akşemseddin gibi velilerin hocasıdır. Şehrin güneydoğusundaki Ervah Kabristanlığı'nda O'nun adını taşıyan cami ve çilehanesi mevcuttur. Yapının önündeki avlusunda da kendisi, aile efradı ve müritlerine ait mezarlar vardır. Şehirde, günümüzde aynı soydan geldiklerini iddia eden aileler bulunmaktadır. Kaynaklarda, başka şehirlerde de yaşadığı belirtilmektedir (İ.H.Konyalı, *a.g.e.*, C.I, s.2707-2710. A. Akgündüz, *a.g.e.*, s.61-134. *Şeyh Hamid Eddini Aksarayî Ebu Hamid-Şeyh Hamid-i Veli*, Hazırlayan: Şahin Başer, Konya, 1995).

¹¹ Yapının vakıf ve vakfiyeleri hk.bkz.F.N. Uzluç, *Fatih Devri Karaman Eyaleti Vakıfları Fihristi*, Ankara,1958, s. 56. M. Hamzakadı, *a.g.e.*, s.28. İ.H. Konyalı, "Aksaray Ulu Cami", *Vakıflar Dergisi*, C.X, s. 286. İ. H. Konyalı, *Aksaray Tarihi*, C.I, s. 523,638,1292-1301,1400-1404. A. Akgündüz,*a.g.e.*, s. 61-134.

¹² Belgeler İstanbul-Taksim Atatürk Kitaplığı, Muallim Cevdet Yazmaları'nda, 0-116/1 numarayla kayıtlı *Karaman Evkaf Defteri*'nin 109. sayfasındadır. Bizi haberder eden ve günümüz Türkçesine çeviren sayın *Doç. Dr. Akif Erdoğan*'ya teşekkür ederim.

Buradan anlaşıldığına göre, Melik Mahmûd Gazi Hangâhı bir nehir kenarında yer almakta ve hangâha ait bir camisi bulunmaktaydı: Bugünkü yapı, vakfiyede belirtildiği gibi, **Ulurmak Nehri** kenarındadır. Ancak, camisi yıkılmış ve toprak altında kalmıştır.

II. Bayezid dönemine ait, M.1483 tarihli ikinci vakıf kaydının Türkçe yazılışı ve okunuşu şöyledir (Belge:2) :

Vakf-ı ebnâ-i mürşidü's-sâlikîn **Hazret-i Şeyh Bâbâ Yusûf bin Şeyh Hâmîdüddin**-kuddisullahu sırrihü'l-aziz-bi-ibneti **Şeyh Evhâdüddin** ve **Şeyh Safî** ber muceb-i vakfiyye ve be-hükm-i Pâdişâh-ı âlem-penâh hullide mülkuhu.

- 1 - Karye-i Gelegüle tâbi-i Aksara hâsıl cüz sâlâri 526
- 2 - Karye-i Kürdler tâbi-i Aksara hâsıl cüz sâlâri 578
- 3 - An mezraa-i Danişmendlü maa Saraycık ve Taşgedük ve Arab-anı tâbi-i o rub hisse galle müd 50
- 4 - Asiyabhâ der mevzi-i Kalınlar 4 hacer, 3 hacer harab 7 sehm an 12, mamûr hacer-i tamam fi sene 540, Dipi Değirmeni demekle marûf
- 5 - Zeminhâ Kızılhayat nam der nevâhi-i Gılbaş 3 kıta galle müd 50
- 6 - Zemin der mevzi-i Kalınlar dört değirmene muttasıl kıt'a
- 7 - Zemin müselle der nezd-i hâne-i şeyh kıta
- 8 - Bahçe şeyhin evine muttasıl kıt'a
- 9 - Zemin bahçe-i mezbûreye muttasıl kıt'a
- 10 - Vakf asiyabhâ hacere-i tamam harâp

Yekûn 1800.

Burada, vakfiyenin ve padişahın emri gereğince **Şeyh Hâmîdüddin**'in (Somuncu Baba) oğlu **Şeyh Bâbâ Yusûf**'un idare ettiği Melik Mahmûd Gazi Hangâhı Vakfı'nın, O'nun oğulları **Şeyh Evhâdüddin** ve **Şeyh Safî** tarafından idare edileceği bildirilmekte ve vakıfları ile gelirleri açıklanmaktadır: Bu mallar arasında Aksaray'a bağlı **Gelegüle Köyü** (günümüzde mevcut) ile **Kürdler Köyü**'nün (yeri belli değil) sâlâri dışındaki diğer vergileri, Aksaray'a bağlı **Araban, Taşgedik** ve **Saraycık Mezraları**'ndan (yerleri belli değil) alınan 50 (müd) kile hububatın dörtte biri, **Kalınlar** mevkiindeki (Kalınlar Mahallesi), Dipi Değirmeni diye tanınan ve senelik geliri 540 akçe olan sağlam durumdaki bir değirmenle, üç tanesi harap vaziyetteki değirmenler, **Gılbaş** bölgesindeki **Kızılhayat Tarlaları** (Kızılark Mevkii) ismiyle bilinen yılda 50 kile ürün elde edilen 3 tarla, yine **Kalınlar**'da bir adet tarla, şeyhin evinin yakınında bir dönümün 1/3'ü büyüklüğünde tarla, şeyhin evine bitişik bahçe, adı geçen tarlaya bitişik bahçe, hepsi harap vaziyetteki değirmenler bulunmaktadır. Senelik geliri 1800 akçedir.

Somuncu Baba soyundan geldiğini iddia eden sayın **Abdurrahman Güzel**' de büyük dedesinden kaldığını söylediği bir ferman mevcuttur¹³. H.1281 (M.1864) tarihli bu fermanın günümüz Türkçesiyle yazılışı ve okunuşu şöyledir (Belge:3) :

- 1 - Sultan Abdülaziz (Tuğra)
- 2 - Nişan-ı şerif-i âlişan-ı azmi-mekan-ı sultanî ve tuğra-yı garra-yı cihan-sitan-ı hakanî savb's-samadanî hükmi oldur ki,
- 3 - Binikiyüz yetmiş yedi (1277) senesi zilhiccet-i şerife'sinin yedinci günü taht-ı âli-baht-ı âli üzere culûs-ı humayûn-ı meymenet-makrun-ı mülükânem vaki olub

¹³ Orijinali Sayın Abdurrahman Güzel'dedir. Yardımlarından dolayı teşekkür ederim.

*Aksaray- Melik Mahmûd Gazi Hangâhı Veya "Darphane" Diye Bilinen Yapının
Tarihlendirilmesi*

umumen tecdit-i berevat olunmak kaide-i mer'iye-i saltanat-ı seniyyeden olduğuna binaen nezaret-i evkâf-ı humayûn-ı mülûkaneye mülhak evkâfdan

4 - Şeyh Hamit Veli Mahallesi'nde vaki **Melik Mahmûd Gazî Cami-i şerîfi**'nin imam ve hatib ve müezzin ve ferraşına meşrût nukudı vakfın yevmi beş akça ile tevliyeti mutasarrıfı işbu râfi-i tevki refii'san- hakanî **Seyid Hafız Yusûf**'un yedinde olan berât bitakdim tecdidî (...bir kelime) naşî kuyuda müracaat olunduda

5 - bu karye-i meskure ikiyüz yirmi iki (222) senesi (...bir kelime) ayının dördüncü günü tarihiyle muma ileyhın üzerinde olduğu-tebeyyün eylemiş olduğundan-kaydı ve atik berât mucebince müceddeden berât-ı şerifini ita olunmak babında sadır olan ferman-ı âlişanım mucebince bu berât-ı hümayûnumu verdim ve buyurdum ki,

6 - muma ileyh üslûb-ı sâbık üzere tevcih-i mezkûreye vazife-i mersûme-siyle mutasarrıf olub işbu berât-ı âlişanıma mugayir tasarrafuna müdâhele olunmaya şöyle bileler alamet-i şerife itimad kılalar tahriren fi'l-yevmi's-sâdis aşer

7 - min şehr-i Safer li-sene ihda ve semaniye ve mieteyn ve elf (binikiyüz seksen bir safer) - Temmuz 1281 (M.1864)

be makam-ı Kostantiniyye el-makamiyye

8 - evkâf-ı humayûn-ı celileye mahsus berât-ı âlişân almak için varakadır yirmi (20) guruşdur.

Sultan Abdülaziz (tuğra)

"H. 1277 senesinin zilhicce ayı'nın 7. gününde cülus olduğundan bütün beratların yenilenmesi mer-i kaideden olduğu için efkaf nezaretine bağlı mülhak vakıflardan olan Şeyh Hamid-i Veli Mahallesi'ndeki Melik Mahmud Gazi Cami vakfının günlük 5 akçe ile mütevellisi olan **Seyyid Hafız Yusûf** elindeki beratı takdim ederek yenilenmesini istemiş ve 1222 senesinin ...(okunamadı) ayı'nın 4.gününde kayıtlara bakılarak, vakfın adigeçenin üzerinde olduğu ortaya çıktığından ve de eski berat gereğince yeni berat verilmesi gerektiği hususunda yayınlanan ferman gereğince bu beratı verdim ve buyurdum ki, bundan sonra bu vazifeyi mutasarrıf etsin ve bu berata aykırı müdahale olunursa tuğrama itimad edeler. Bu ferman 17. Safer (Temmuz) 1281 (M.1864) yılında İstanbul'da yazıldı."

Buradan, Sultan Abdülaziz'in (1861-1876) tahta çıktığı yıllarda **Melik Mahmûd Gazî Hangâhı** vakıflarının ve cami imamlığının Şeyh Hamid-i Veli soyundan gelen **Seyyid Hafız Yusuf** tarafından yürütüldüğü, buna ait beratın Sultan Abdülaziz tarafından H. 1281 (M.1864) yılında yenilendiğini öğreniyoruz.

Yine, **Abdurrahman Güzel**'de, kendisine dedesi Mehmet Behçet'ten kaldığını söylediği, bugüne kadar yayımlanmamış H.1298 (M.1881) tarihli Şeyh Hamid Veli evladına ait bir hissenin paylaşılmasına ilişkin bir ferman mevcuttur. Bu fermanın Türkçe yazılışı ve açıklaması şöyledir (Belge: 4):

Tuğra (Abdülhamid Han bin Abdülmecid el-muzaffer daima)

1 - Nişân-ı Şerifi âli-şan-ı samî-mekan-ı Sultanî ve tuğra-yı cihan-sitan-ı Hakanî hükmü oldur ki,

2 - Niğde Sancağı'nda Melendiz Nahiyesi'nde (malya-melye?)¹⁴ nam karye ve gayriden üçbin akçe Şeyh Hamid evladına mahsus eşkincisiz (askersiz) olan timardan yüzonbeş kuruş bedellü hisseye mutasarrıf **Esseyyid Abdullah veled-i Süleyman**'ın fevtinden oğlu **Mehmed Behçet**'e kable't-tevcih anın dahi fevtinden

¹⁴ Melendiz: Eski adı Melendiz şıhlar, şimdiki adı *Şeyhler* olan köy 1881 yıllarında Nahie durumundaydı. Günümüzde Niğde-Çiftlik ilçesine bağlı bir köydür.

3 - Otuzsekiz buçuk bedellü sülüs hissesi oğlu **Hüseyin**'e ol dahi fevt olup hissesi ol-vechile mahlûl olmağla mahlûl-ı mezbur, sahih sulbi oğulları işbu raff-i tevkî <-î refî <u' ş-şan-ı Hakanî Ömer ve Abdülvahid'e ber-vech-i iştirak tevcihi e< âzım-ı ber-hal-i devlet-i aliyyem'den iftiharü'l-e<âlf ve'l-e<âzım

4 - muhtar'ül-ekabir ve'l-efahim vergi emini olub ikinci rütbe-i Osmanî nişan-ı zî-şanını haiz (olan?) Mustafa Efendi dame uluvvuhu tarafından arzolunarak kuyudelezi el-müracaat hisse-i mezbure, mezkur **Hüseyin**'in fevtinden oğulları merkumana tevcihi şurutu nizami iktizasında bulunmuş

5 - olduğuna binaen ber-mucib-i şurut tevcihi Maliye Nezareti canibinden telhis olunmuş olmağın mucibince tevçih olunmak için sene seman ve tis<in ve mieteyn ve elf şehri-i şa'banü'l (muazzam)¹⁵ (...) günü verildikten sonra tezkiresi ihraç olunmak fermanım olmağın

6 - Zikr olunan üçbin akçe timar vech-i muşrûh üzere oğulları merkuman **Ömer** ve **Abdülvahid**'e (ber vech-i) iştirak tevçih olunub verdimki zikr olunur: Şerh ve ıyan ve beyan ve aşkar kılınur (Karye-i malye-melye? / Nahiye-i Melendiz. Divanî ve malikâne / kıymet 3.000 hisselerine mutasarrıf olalar) ve buyurdum ki ba<de'l-yevm taht-ı yedlerinde olub

7 - ber mucib-i şurût mutasarrıf olalar olbabda efrad-ı aferinde den şahsen mine'l-eşhas ve sebeben mine'l-esbab hiç ahad mani ve mezahim olmya. Tahriren fi elyevmi'l-hamis-aşer min şehr-i zilkadeti's-şerife fi sene seman ve tis'in ve mieteyn ve elf¹⁶.

8 - be makamı Kostantiniyye el-mahruse.

Bu berattan, Melendiz Nahiyesi'nin (Bugünkü Niğde Merkez Çiftlik ilçesine bağlı Şeyhler Köyü) (malya-melye?) Köyü'nde Şeyh Hamid Veli evladına ait olan yüzonbeş kuruş bedelli hisse'nin

1 - **Süleyman**'ın oğlu **Esseyyid Abdullah**'a 2 - oğlu **Yahya**'ya 3 - oğlu **Mehmed Behçet**'e

4 - üçtebir hissenin oğlu **Hüseyin**'e, bunu ölümünden sonra boş kalan hissenin, vergi emini Mustafa Efendi'nin inceletmesi sonucu, **Hüseyin**'nin oğulları

5 - **Ömer** ve **Abdülvahid**'e verilmesine,

6 - 7- Maliye tarafından da onaylanan bu hissenin 1298 senesinin zilkade ayının 15.gününde (9 Ekim 1881) , adıgeçen iki kişiye, müşterek tasarruf etmeleri şartıyla verilmiş ve bu tasarrufa kimsenin karışmaması hükme bağlanmıştır.

Sultan Abdülaziz dönemine ait H.1296 (M.1878) tarihli bir berat'tan o dönemde mevcut,mamur ve lüzumlu hizmetlerinin yapıldığını öğreniyoruz¹⁷.

1895 yılında yapıdan **Küçük Tekke** diye söz eden **F.Sarre**'nin ifadesinden 18 o dönemlerde sağlam olduğu anlaşılmaktadır.

Mahallenin ileri gelen yaşlılarına göre, Aksaray'ın ilk mektebi burada açılmıştı; 1900 yıllarında yapının güneybatısına, bugünkü yıkık odayı da kaplayan, **Kılıçaslan Mektebi** ya da **Tekkezade Mektebi** diye anılan üç sınıflı kerpiç bir okul inşa edilmiş, 1925 yılında mektebin bulunduğu alan ve tekkenin çevresindeki vakıf arazisi,

¹⁵ 1298 senesi şaban ayı (29 Haziran-27 Temmuz 1881).

¹⁶ 15 Zilkade 1298 (9 Ekim 1881).

¹⁷ I.H.Konyalı, *Aksaray Tarihi*, C.I,s.1299.

¹⁸ F.Sarre, a.g.e., s.94-95.M.Meinecke, a.g.e., s.21'de yapıyı *Yusuf Hakiki Tekkesi* diye isimlendirmektedir. Melik Mahmud Gazi Hangahı'nın hemen bitişiğinde cami,türbe ve çilehaneden meydana gelen *Baba Yusuf Hakiki Külliyesi* bulunmaktadır. F.Sarre ve M.Meinecke'nin, yapıların isimlerini karıştırdığını sanıyoruz.

*Aksaray- Melik Mahmüd Gazi Hangâhı Veya "Darphane" Diye Bilinen Yapının
Tarihlendirilmesi*

Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce şahıslara satılmıştır. Mektebin bulunduğu yaklaşık 80 m2.lik alanı Müşteba Öztürk almış ve ev haline getirmiş ve 1974 yılında yıkılmıştır¹⁹.

Çevredeki yaşlılar yapının, Cumhuriyet yıllarının başlarında cami olarak kullanıldığını, ana mekanın orta yerinde, bir tarafı kuzey duvarına dayanan,mermer bir sütunun taşıdığı kadınlar mahfili bulunduğunu, 1940-1950 yıllarında da terkedildiğini söylemektedirler.

1974 yılında, Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce yapının güneyindeki eyvanının güney duvarı ile, batıdaki odanın güney duvarı yenilenmiştir. Bu arada içerisindeki toprak dışarı atılmıştır.

Değerlendirme:

Eser,plan bakımından **zaviyeli camilere** benzer: Şehir, kasaba ve köylerde veya yollar üzerinde kurulmuş, içinde belli bir tarikata mensup şeyh ve dervişlerin yaşadığı, dini ibadet ve ayin yaptıkları ve gelip geçen yolcuları bedava misafir ettikleri yapılar **zaviye** diye bilinir. **Zaviyeler XIV-XV.yy.a kadar zaviye,ribat,hangâh (hangah) buka,savama,düveyre,medrese**, bu yüzyıldan sonra **imaret,tekke, dergâh, asitane** gibi, zaman ve mekana göre değişen isimler almışlardır²⁰. Anadolu Türk Sanatı'nda, gelişimi kolonizatör Türk dervişlerine bağlanan²¹ zaviyeler daha sonraları, planına bakarak, **Ters (T) tipi camiler, Bursa Tipi Camiler, Çapraz-Mihverli Camiler** ve nihayet **zaviyeli camiler** adıyla tanınmıştır²².

Zaviyeli camilerin klasik örneklerinde namaz kılınan, üzeri kubbeye örtülü bir ana mekan, bunun gerisinde mihrabın yer aldığı, kubbe veya tonoz örtülü bir eyvan bulunur.Ortadaki ana mekanın iki yanında,birer kapıyla bu mekana, daha geç örneklerde ana mekana ve dışarıya açılan birer tabhane odası yer alır. **Turhal (Tokat) Dazya Köyü Zaviyeli Camii (1375), Bursa Yıldırım Bayezid Camii (1400), Bursa Yeşil Cami (1419-20), Amasya Bayezid Paşa Camii (1414-19)**, gibi örneklerle benzer şekilde, bazen tabhanelerde alçıdan yapılmış ocaklar bulunabilir²³. **İstanbul Mahmud Paşa Camii (1462), İstanbul Murad Paşa Camii (1470-1471), Afyon Gedik Ahmet Paşa Camii (1482)** gibi örneklerinde ortadaki kubbeli

¹⁹ 1923'de adigeçen mektepte Tekkezade Mustafa Efendi (din dersi öğretmeni (hoca), Saim Bey, Hamdi Bey ve Şaban Bey isimli öğretmenler vardı (Sayın Abdurrahman Güzel -90 yaşlarında- ve Hüseyin Fazıl Somuncuoğlu'nun -82 yaşında- adigeçen mektep mezunu) 14.7.1993 günü şifahen verdikleri bilgilere göre. 21-23 Ekim 1993 tarihlerinde Aksaray'da düzenlenen Aksaray ve Cemaleddin Mehmed Aksarayî Sempozyumu'nda, Aksaraylı emekli profesörlerden Sayın Prof.Dr. Faruk Zeki Perek ve Prof. Dr. Kemal Tahir Gürsoy kendilerinin bu mektebin ilk öğrencileri ve ilk mezunları olduklarını söylemişlerdir. Verdikleri bilgi için teşekkür ederim.

²⁰ A.Y.Ocak, "Zaviyeler", *Vakıflar Dergisi*, S.XII, Ankara,1978, s.247-269.

²¹ Ö.L.Barkan, "Osmanlı İmparatorluğu'nda Bir İskan ve Kolonizasyon Metodu Olarak Vakıflar ve Temlikler I, İstila Devirlerinin Kolonizatör Türk Dervişleri ve Zaviyeler", *Vakıflar Dergisi*,C.II, Ankara,1942, s.279-386,. S.Eyice, "İlk Osmanlı Devrinin Dini-İçtimai Bir Müessesesi Zaviyeler ve Zaviyeli Camiler", *İkiyat Fakültesi Mecmuası*, C.XXIII,s.1-2,1962-1963, s.23-29.A.Y.Ocak, *a.g.e.* s. 254-261.

²² S.Eyice, *a.g.e.* s.1-80. A.Kuran, *İlk Devir Osmanlı Mimarisinde Cami*, Ank.1964, s.64. A.I.Doğan, *Osmanlı Mimarisinde Tarikat Yapıları, Zaviyeler ve Benzer Nitelikteki Futuvvet Yapıları*, İstanbul,1977.

²³ A.Gabriel, *Monuments Turcs d'Anatolie*,Paris,1934, C.II,s.25-31; E.H.Ayverdi, *Osmanlı Mimarisi'nde Çelebi ve II.Sultan Murad Devri*, 806-855 (1403-1451), C.II, İstanbul,1972, s.4-25,46-94.É.H.Ayverdi, *İstanbul Mimari Çağının Menşe'i, Osmanlı Mimarisi'nin İlk Devri (630-805) (1230-1402)*, İstanbul,1966, s.419-440. A.Kuran, *a.g.e.* s.80.

mekanın gerisinde, ortadaki mekana eş büyüklükte bir kubbeyle örtülü ikinci bir oda daha bulunabilir. **Ard arda eşdeğerde iki kubbeyle örtülü camiler** veya **çift büyük kubbeli camiler** diye de adlandırılan²⁴ bu yapıların her iki kubbeli mekanın yan taraflarında, yine kubbe veya tonozla örtülü küçük hücreler yer alabilir. Yapının önünde de genellikle bir son cemaat mahalli görülür.

XIV-XV.y.dan itibaren gelişme gösteren ve XVI.yy. sonlarına kadar devam eden zaviyeli camilerin, öncüleri olarak **Konya Sahip Ata Cami** bitişiğindeki **Hangâh**, **Çorum-Mecitözü Elvan Çelebi Tekkesi**, **Kırşehir'de Ahi Evren Türbesi** yakınındaki **zaviye** ve Eskişehir-Seyid Battal Gazi Külliyesi içindeki **tekkehangâh**²⁵, **Eski Arapkir Zaviyeli Cami**²⁶ kabul edilmektedir: Aksaray Melik Mahmûd Gazi Hangâhı bu yapılar arasında en çok Çorum-Mecitözü Elvan Çelebi Tekkesi'ne²⁷ benzer.

Melik Mahmûd Gazi Hangâhı, dönemindeki gerçek fonksiyonunu bilmesek bile, mahalli araştırmacılar tarafından **hangâh** diye adlandırılan bir eserdir:Kaynaklarda **hanigâh**,**hangâh** gibi terimlerle anılan bu yapılar, Ortaçağ'da, genel anlamda **zaviye**'yi belirtmekteydi. XVI.yy.dan itibaren ise,tarikatların merkez zaviyesi, içinde tarikatların kurucusunun türbesinin de bulunduğu büyük yapı anlamında kullanılmaktaydı²⁸. Öteyandan,Konya Sahip Ata Hangâhı'nın bazı vakıflarının Melik Mahmûd Gazi Hangâhı'na devredildiği şeklindeki vakıf bilgileri²⁹ iki hangâh arasında, hangâh olmasaydı aktarılmaz mıydı ? bilmiyoruz ama, o dönemde yakın bir ilişki bulunduğunu akla getirmektedir.

Anadolu'da hangâh ismiyle anılan yapılar arasında Afşin Eshab-ı Kehf Ribatı (1232), Konya Sahip Ata Hangâhı, Afyon-Boyalıköy Kureyş Baba Hangâhı, Tokat Ebu's-Şems Hangâhı, Seyid Battal Gazi Hangâhı, Eğil (Diyarbakır) Tekke Köy Hangâhı, Eski Arapkir Hangâhı, Akşehir-İsaklı Ali-bin-Hüseyin Hangâhı sayılabilir: Bunlardan Konya Sahip Ata Hangâhı (1279)³⁰ ve cephesininiki katlı düzenlenişi bakımından Boyalıköy Hangâhı (1210) Melik Mahmûd Gazi Hangâhı'na benzer³¹.

Melik Mahmûd Gazi Hangâhı'nın **darphane** olduğu da iddia edilmektedir³²: Selçuklu devrinden günümüze gelebilen darphane örneği yoktur. Bu nedenle darphanelerin mimarisi hakkında bilgi sahibi değiliz³³.Darphane, devlet desteğinde bir

²⁴ A.Kuran, *a.g.e.*, s.90-98.

²⁵ S.Eyice, "Zaviyeli Camiler...", s.19-22,32 vd.

²⁶ R.H.Ünal, "Arapkir'de Osmanlı Öncesi Devirden Bilinmeyen İki Anıt", *Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını, S.4'den ayrışım, s.58-62 (fr.63-69). Ş.Yetkin, *a.g.e.*, s.153'de "yapının XIV.yy.a ait bir tekke olabileceğini" yazar.

²⁷ S.Eyice,"Çorum'un Mecidözü'nde Aşıkpaşa-Oğlu Elvan Çelebi Zaviyesi", *Türkiyat Mecmuası*, C.XV,1968,s.211-244 (Alm. Die Zaviye Des Elvan Çelebi, Sohn Von Aşık Paşa in Mecidözü Bei Çorum, 245-246).

²⁸ A.Y.Ocak, *a.g.e.*,s.249.

²⁹ İ.H.Konyalı, *Aksaray Tarihi*, C.I,s.1403.

³⁰ M.Akok, "Konya'da Sahip-Ata Hangah, Camii'nin Rölöve ve Mimarisi", *Türk Arkeoloji Dergisi*, S.XIX-II, 1970,Ankara 1972, s.5-38. Y.Önge, "Konya Sahip Ata Hankâhı",*Suut Kemal Yetkin'e Armağan*, Ankara, 1984, s. 281-292.

³¹ S.Eyice, "Anadolu'da Orta Asya Sanat Geleklerinin Temsilcisi Olan Bir Eser: Boyalıköy Hangâhı", *Türkiyat Mecmuası*, C.XVI,1971,s.39-56. E.Madran, "Afyon-Sincanlı, Boyalıköy Yapı Grubu", *Rölöve ve Restorasyon Dergisi*, C.I, Ankara, 1974, s.145-166.

³² İ.H.Konyalı, *Aksaray Tarihi*, C.I, s.983-997, 1400.

³³ Darphane hk. bkz. E.B.Şapolyo,"Darphaneler", *Önasya*, Y.5, C.5, s.52, (tarih ve sayfasız). Sayın, İ.H.Konyalı, "Konya'da Ala-ed-din Köşkü'nün kible tarafından Selçuklu

*Aksaray- Melik Mahmûd Gazi Hangâhı Veya "Darphane" Diye Bilinen Yapının
Tarihlendirilmesi*

kuruluktur ve vakfının bulunması mümkün değildir. Halbuki tanıttığımız yapıya ait 15.yy.dan 19.yy.a kadar vakıf kayıtları vardır. Eğer darphane ise, darphane diye nitelenip de bugüne kadar vakıf kaydı yayınlanmış bir eser bilmiyoruz. Bu nedenle yapının kazısında darp malzemeleri bulunmadıkça darphane olduğunu söylemek zordur³⁴.

Tanıttığımız yapıdaki çini-sırsız tuğla karışımı benzer süsleme Aksaray'da **Bekar Sultan Türbesi** (XII-XIII.yy.), **Cıncıklı Mescid** (XIII.yy.ın ilk yarısı)³⁵, **Eğri Minare** ve **Küçük Bölcek Cami** minaresi'nde de görülür. Anadolu'da benzer süslemelere **Sivas İzzeddin Keykavus Darüşşifası**'nın (1217-18) türbesinde, **Eski Malatya Ulu Cami** (1224) kubbesinde ve eyvanında, **Amasya Gök Medrese Cami** bitişiğindeki türbenin kasnağında (1266), **Konya Karatay Medresesi**'nin (1251) tonoz süslemeleri ve sivri kemerli girişinin mozaik çinilerinde, **Konya Sırçalı Medrese**'nin (1242) ana eyvanında, **Sivas Gök Medrese**'nin (1271) eyvan tonozlarında, **Afyon Çay Medresesi** (1278) kubbesinde rastlamaktayız.

Sonuç:

Adigeçen yapı, plan açısından, Anadolu Türk Mimarisi'nde **zaviyeli camiler** diye tanınan yapılara benzer: Muhtemelen devrinde **zaviye-tekke** veya **hangâh** amacıyla yapılmış, kesin bilmiyoruz ama, belki de bu nedenle, **Melik Mahmûd Gazi Hangâhı** ismiyle anılmıştır. Bugün, yapının doğu ve batısındaki odalarda bulunan baca izlerinden bu mekanların tabhane odaları olduğu bellidir. 1968 yılındaki bir yazısında yapıdan ilk kez söz eden sayın **Semavi Eyice** yapıyı, haklı olarak, "darphane denilen zaviye", "darphane denilen eski adı unutulmuş tekke" isimleriyle tanıtırken³⁶, yapının sadece çinilerini anlatan sayın **Şerare Yetkin**'de "hangâh olabileceğini" yazar³⁷.

Plan açısından **Afyon-Boyalıköy Kureyş Baba Hangâhı** (1210), **Konya Sahip Ata Hangâhı** (1279), **Çorum-Mecitözü Elvan Çelebi Tekkesi** (1282-83) ile benzerlikler taşır. Özellikle, girişinin iki katlı verililişiyle **Boyalıköy Kureyş Baba Hangâhı**'na benzer: Adı geçen her üç yapı da zaviyeli camilerin öncüsü sayılan erken tarihli eserlerdir. Melik Mahmûd Gazi Hangâhı'nda da, bu yapılarda bulunmayan, giriş eyvanı üzerinde sırsız tuğla ve çiniler yer alır.

Melik Mahmûd Gazi Hangâhı ile ilgili Selçuklular döneminden belge yoktur. Mevcut belge ve vakıf kayıtlarının en erken tarihlileri XV.yy.dan kalmadır: Bu belgelere göre, **Somuncu Baba** ve oğlu **Bâbâ Yusûf Hakikî** bu hangâhta oturmuşlar, Baba Yusuf Hakiki ve torunlarının mütevellisi olduğu vakıfları 1925 yıllarına kadar bu soydan gelenler tarafından yönetilmiştir: Hangâh'ın bir şeyhi ve dokuz müridinin

devri darphanesinin bulunduğunu, ancak mevcut olmadığını" yazar (bkz.İ.H.Konyalı, *Aksaray Tarihi*, C.I, s.983.).

³⁴ E.N.Çetintürk, *a.g.e.*, s. 86'da "darphane kelimesini, zarp kelimesini çağrıştırdığını, Amasya'da bulunan *Zarphaneci Tekkesi* isimli bir yapının adına benzeterek, *zarphane* şeklinde ifade edilirken *darphane* biçimine dönüşebileceğini, *zarp* kelimesinin de *Rufai tarikatıyla* ilgili olduğunu ve bu yapının bir *Rufai tekkesi* olabileceğini" yazar.

³⁵ B.Deniz, *Aksaray ve Çevresindeki Türk Devri Yapıları Rehberi*, A.Ü. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, Basılmamış Lisans Tezi, Ankara, 1976, s.13-16, 41-44. G.Öney, *a.g.e.*, s.21. Ş.Yetkin, *a.g.e.*, s.35. Ö.Bakırer, "Aksaray Cıncıklı Mescid Ön Yüz Düzeni İçin Bir Deneme", *Suut Kemal Yetkin'e Armağan*, Ankara, 1984, s.90. Ö.Bakırer, "Aksaray Cıncıklı Mescid'in Ön Yüzündeki Geometrik Örgü Düzenlemelerinin Tasarımı İçin Bir Deneme", *IX. Vakıf Haftası Kitabı*, Ank.1992, s.214.

³⁶ S. Eyice, "Elvan Çelebi Zaviyesi ...", *Levha XI, Resim.XXV*, s.242.

³⁷ Ş.Yetkin, *a.g.e.*, İstanbul, 1972, s.43.

olduğunu, **Fatih** devrinde vakıflarının **Bâbâ Yusûf**, II. Bayezid döneminde **Şeyh Evhâdü'd-din** ve **Şeyh Safî** tarafından idare edildiğini, III. Murat zamanında da Kanuni dönemindeki vakıfların korunduğunu ve şeyhliğini **Mehmed** ve **Hasan**'ın yaptığını, II. **Mustafa** zamanında vakıflarının aynı şekliyle devam ettiğini³⁸, Sultan Abdülaziz (1861-1876) zamanında **Seyid Hafız Yusuf** tarafından yürütüldüğünü ve cami imamlığına atandığını, Sultan Abdülhamid zamanında da **Süleyman**, **Esseyyid Abdullah**, **Yahya**, **Mehmed Behcet**, **Hüseyin**, **Ömer** ve **Abdülvahid** tarafından yürütüldüğünü belgelerden öğreniyoruz.

Tanıttığımız adigeçen eserlerle benzerliğine dayanarak sayın S. Eyice ve Ş. Yetkin gibi hangâh olduğunu kabul ediyoruz. Kazıda çıkan kitabe de bunu doğrulamaktadır. Sayın Ö. Bakırer, A. Tükel Yavuz, Ş. Yetkin ve G. Öney'in XIII. yy.ın başlarında inşa edildiği şeklindeki fikirlerine katılıyoruz.

MELİK MAHMUD GAZİ HANGAH (DARPHANE) IN AKSARAY (Summary)

The hangah is by Baba Yusuf Hakiki Türbe at Güzel Baba Sokak in the neighborhood of Şeyh Hamid. It is mentioned as Melik Mahmud Gazi Hangah and Darphane (Mint) in the resources but the public calls it Darphane.

Today the body of the structure is approximately 3 meters below the ground level; and its surroundings have filled up by time. There was a sun dried mudbrick house attached to the western wall up to 1974. The structure has been filled up inside and outside with the residue of the house and trash thrown from around.

From the point of plan, the structure resembles those known as **mosques with Zaviye** in Turkish Art: In the center the main space covered with a dome. On top of the high drum supported by pendentives with a recessed triangle stands the dome. On the drum are large windows opening to all directions. The today fallen down dome dominates the whole structure from outside.

The structure does not have any inscriptions. According to art historians it dates to 13 th century based on resources and the tiles.

Bekir Deniz

³⁸ F. N. Uzluğ, *a.g.e.*, s.56; M. Hamzakadı, *a.g.e.*, s.28; İ. H. Konyalı, *Aksaray Ulu Cami*, s.286; İ. H. Konyalı, *Aksaray Tarihi*, C.I, s.523,638, 1292-1301, 1400-1404; A. Akgündüz, *a.g.e.*, s.61-134.